

Comenianen omarmen

Embracing Comenians

LECTURE SPIRITUELLE
SPIRITUAL LECTURE

#1

Beste Comeniaan,

Onze uitnodiging aan jou en andere Comenianen wereldwijd mee te doen aan een *Meeting of Minds*, maakt warme en enthousiaste reacties los. Dank daarvoor; ook jouw bijdrage of reactie is zeer welkom.

Als Comenius' Community Manager deel ik vandaag heel graag een eerste Lecture Spirituelle, geschreven door filosoof Paul van Tongeren. Zijn column *Wijsheid in tijden van crisis* is voedsel voor de geest.

Met veel dank aan Paul van Tongeren!

Wens je gezondheid en wijsheid.

Claudia Klerkx, Community Manager
klerkx@comeniusleergang.nl

Dear Comenian,

Our invitation to you and other Comenians all over the world to contribute personally to an online *Meeting of Minds*, received a warm and enthusiastic reaction. We appreciate this, so be sure your contribution or reaction is very welcome too.

As Comenius' Community Manager I would like to share this first Spiritual Lecture, written by philosopher Paul van Tongeren. His column *Wisdom in times of crisis* meant for spiritual nourishment.

Thanks to Paul van Tongeren!

Wishing you good health and wisdom.

Claudia Klerkx, Community Manager
klerkx@comeniusleergang.nl

Wijsheid in tijden van crisis

Filosofie lost geen problemen op. De Corona-crisis maakt maar weer eens duidelijk dat het goed is dat we niet alleen maar filosofie en filosofen hebben, maar ook (medische en andere) wetenschap(pers), niet alleen denkers maar ook doeners. Betekent dat dat we aan de filosofie helemaal niets hebben in deze tijd? En wat zou je eraan kunnen hebben als ze het probleem niet oplost?

Crisis everywhere

De Amerikaans-Britse auteur T.S. Eliot zei eens: "er zijn twee soorten problemen: de ene soort moet worden opgelost en verdwijnt dan; de andere soort moet worden uitgehouden, onder ogen gezien, megedragen." De filosofie richt zich slechts op de tweede soort en vermog eigenlijk niets ten aanzien van de eerste soort problemen. Betekent dat, dat we van haar niets te verwachten hebben in verband met de Corona-crisis die we doormaken? Of moeten we de uitspraak van Eliot nuanceren, en eerder zeggen dat concrete problemen waarschijnlijk steeds meer dan slechts één kant hebben?

De Corona-crisis is enerzijds een probleem dat moet worden overwonnen. Daaraan wordt gewerkt door medici die ons behandelen, verplegers die ons verzorgen, wetenschappers en technici die de benodigde apparatuur en medicijnen ontwikkelen en produceren, chauffeurs die zorgen dat alle mensen en dingen op de bestemde plek komen, politici en managers die dat alles organiseren, en al die andere mensen die daarvoor weer nodig zijn. In onze samenleving is de arbeidsdeling immers zo ver doorgevoerd dat niemand meer zonder de anderen kan.

Crisis in onszelf

Maar dat oplosbare problemen ook een andere kant hebben, komt in de huidige crisis ook heel duidelijk aan het licht. Die andere kant ligt namelijk in onszelf. De crisis confronteert ons met een kant van het probleem, die niet elders ligt (in het virus, in China, in de toestand in de wereld, in de economie), maar in ons zelf. En deze kant van het probleem vraagt niet zozeer om een oplossing, maar eerder om een bezinning en een verdieping.

Wij ervaren de situatie als een crisis – en daar is alle reden voor. Maar de vanzelfsprekendheid van die ervaring, maakt het niet minder belangrijk haar nader te bekijken: Wat houdt ons het meeste bezig? Wat vrezen we het meest? De (nog altijd relatieve) isolatie waarin we verkeren? De gevolgen van de crisis op de langere termijn? De gevolgen ervan voor onze onderneming, voor onze eigen ontwikkeling, voor de samenleving, voor de economie? Hoe gaan we om met de onzekerheid over hoe en hoe lang het virus zich zal doorzetten? Kunnen we die onzekerheid uithouden? Hoe reageren we op het feit dat we moeten wachten? Wachten op tests, op mondkapjes, op IC-capaciteit, op nieuws? Zijn we geduldig of ongeduldig? Over wie zijn we het meest bezorgd? Over onszelf, onze kinderen, onze ouders, over degenen in de samenleving die het meest kwetsbaar zijn, of over degenen die ons het meest nabij zijn? Ben je zelf bang voor de dood? Bang om te sterven, om alleen te moeten sterven, om begraven of gecremeerd te worden zonder ceremonie waarin je herdacht zou worden en waarvoor je misschien al je wensen had geformuleerd?

Onszelf beter leren kennen

De crisis is met andere woorden een uitgelezen manier om onszelf te leren kennen. Juist omdat deze situatie uitzonderlijk is, kunnen we meer ontdekken over onszelf. De crisis als laboratorium van de zelfkennis. Wat dat met wijsheid te maken heeft? Wijsheid bestaat voor een belangrijk deel in zelfkennis. Wie zichzelf niet kent, is op z'n best een wijsneus.

Wie nu vraagt wat we aan die wijsheid hebben, zou nog eens kunnen terugdenken aan die twee soorten van problemen die Eliot onderscheidde.

Prof. Dr. Paul van Tongeren

Studeerde theologie in Utrecht en filosofie aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte in Leuven, waar hij ook promoveerde op een proefschrift over de moraal van Nietzsches moraalkritiek. Hij was bijzonder hoogleraar wijsbegeerte aan de Rijksuniversiteit Leiden, buitengewoon hoogleraar wijsbegeerte i.v.m. het recht aan de faculteit der rechtsgelerdeheid van de Radboud Universiteit Nijmegen en is sinds 1993 gewoon hoogleraar wijsgerige ethiek aan de faculteit der wijsbegeerte van de Radboud Universiteit Nijmegen. Sinds 2002 is hij bovendien als buitengewoon hoogleraar ethiek verbonden aan het HIW van de KU Leuven en als associate researcher aan de Universiteit van Pretoria. Hij is vooral werkzaam op het gebied van: de fundamentele wijsgerige ethiek en haar geschiedenis, de deugdeethiek en het Nietzsche-onderzoek.

Wisdom in times of crisis

Philosophy does not solve problems. The Corona-crisis reminds us that it is a good thing that we do not depend on philosophers and philosophy alone, but also on (medical and other) scientists; not just thinkers but also persons of action. Does this mean that philosophy is altogether useless in times such as these? And of what use could she be if she cannot solve the actual problems in question?

The American-British author T.S. Eliot once said that there are two sorts of problems: one kind asks for solutions that make them disappear; the other kind of problems, however, has to be acknowledged, endured.

Crisis around us

Philosophy only deals with the second kind of problems; as such it is of little to no use when it comes to dealing with the first. Does this mean that we have no purpose for philosophy in regards to the Corona-crisis? Or do we have to qualify Eliot's statement, and counter that real problems are not just of one single kind, but rather a combination of both types?

On one hand, the Corona-crisis is a 'problem' that has to be overcome. Fighting to achieve this are the specialists who treat us, the nurses who take care of us, the scientists and engineers who research and develop essential technologies and medicines, the drivers who transport persons and equipment to where they are needed, the politicians and managers in charge of organizing it all, and all the others needed to support all of this. After all, our society has divided labour to such a degree that we can't make do without others.

Crisis within us

But, as the current crisis clearly exposes, solvable problems also have another side. The side within ourselves. This crisis confronts us with a side of the problem that does not lay outside of us (in the virus; in China; in the state of the world; in the economy), but within us. This side of the problem does not call for a solution, but rather for some introspection and self-reflection.

We describe and experience our current situation as a crisis - and rightly so. Yet, however obvious our experience might be, we cannot refrain from confronting it: What effects does our thoughts in the first place? What do we fear the most? Our (still relative) isolated state? The long-term effects of the crisis? The consequences for our businesses, for our own development, for society, for the economy? How do we deal with the uncertainty in relation to how and how long the virus will spread? Can we sustain that uncertainty? How do we cope with the fact that we can only wait? Waiting for tests, masks, IC-capacity, news? Are we patient or impatient? For whom are we most concerned? For ourselves, our children, our parents, for the most vulnerable of society, or those closest to us? Are you yourself afraid of death? Afraid to die, to die alone, to be buried or cremated without a ceremony to honour your memory, and for which you had already set out your wishes?

To know ourselves better

In other words, the crisis provides us with an opportune time to discover more about ourselves. Exactly because this crisis is so extraordinary, we get to know ourselves better. The crisis as the breeding ground for self-knowledge.

Are you asking what all this has to do with wisdom? A large part of wisdom is to 'know thyself'. Those who do not know themselves are know-it-all's at best.

Those who question the use of this wisdom might remind themselves of the two forms of problems that Eliot distinguished.

Prof. Dr. Paul van Tongeren

Studied theology in Utrecht (The Netherlands) and philosophy at the Superior Institute of Philosophy in Leuven (Belgium). He wrote his dissertation on The morality of Nietzsche's critique of morality. He was a special professor Philosophy at the University of Leiden, professor Philosophy of law at the Faculty of Law of Radboud University Nijmegen and since 1993 full professor of philosophical ethics at the Faculty of Philosophy of Radboud University Nijmegen. From 2002 on, he was also a special professor at the Superior Institute of Philosophy in Leuven and an associate researcher at Pretoria University (South Africa). He specialised mainly in fundamental moral philosophy, virtue-ethics and the philosophy of Nietzsche.